

Oosterkerk, Zondag 20 november 2011, Eeuwigheidszondag
Overweging over Psalm 97
ds. Wim Hortensius

Een half jaar geleden verscheen de Requiem-roman *Tonio*, van de schrijver A.F.Th. van der Heijden. In deze roman beschrijft van der Heijden wat er met hem en zijn vrouw gebeurde na het overlijden van hun zoon Tonio. Hun zoon, hun enige kind, verongelukte aan het einde van de Pinksternacht vorig jaar met zijn fiets, op een kruispunt in het centrum van Amsterdam. 21 jaar. De schrijver neemt je mee in zijn gedachten en gevoelens: het niet willen en kunnen geloven, het verdriet, de pijn, de woede, maar op wie?, het samen proberen uit te houden, de dingen die toch geregeld moeten worden. Alles in het werk stellen om er achter te komen wat er nu precies is gebeurd. Had hij in die nacht nu maar een andere route genomen...

Herinneren wat laatste woorden waren, laatste blikken, laatste brieven, met wie hij uit was geweest. En had hij een vriendin gehad, in het geheim? Een indrukwekkende roman over een onnoembaar groot verlies. Een kras in het leven, die blijft. Zoals van der Heijden schrijft: *Tonio, door jou ben ik alles kwijt. Mijn streven, mijn werk, mijn leven. En toch gaat alles door.*

En zoveel verhalen vandaag over al die lieve mensen, die wij herdenken. Zoveel gedachten en herinneringen. Over laatste momenten, kostbaar of pijnlijk, over dingen die nog gezegd hadden moeten worden, of juist nog gezegd zijn. Over hun leven, over hun liefde, over hun eigenheid, wie zij waren. En over de leegte nu, ons protest, de overgave, de stilte.

Maar soms brengen juist de klanken van muziek hem of haar weer even heel dichtbij. Omdat het hen vrolijk maakte, of juist verdrietig, omdat zij er graag naar luisterden. Juist door muziek, een lied, bijvoorbeeld een psalm, het gemis voelen, je verzet! Of toch iets van troost, van vrede vinden.

Het indrukwekkende aan de psalmen in de Bijbel is, dat het echte levensliederen zijn, liederen die niets verbloemen. Die oude liederen van het volk Israël weten van ons verdriet als de dood dichtbij is, van onze pijn, onze tranen, woede, onrust: *Wat ben je bedroefd mijn ziel en onrustig in mij*, zingt Psalm 42. En in Psalm 23 klinkt het: *Mijn weg gaat door een donker dal*. Wat een zegen als er mensen zijn, dat er liederen zijn die ons in ons verdriet erkennen, het leven niet mooier maken dan het is, de pijn niet dichtsmeren. De kunst om samen stil te zijn of juist te praten, misschien wel honderduit.

Tegelijkertijd klinkt er in deze levensliederen ook altijd iets van vertrouwen, uitzicht. De pijn wordt niet weggezongen. Maar zoals in deze koude kale dagen al weer kleine knoppen aan de takken te ontdekken zijn, als je goed kijkt, zo klinkt naast de pijn iets van hoop. *Wat ben je bedroefd mijn ziel en onrustig in mij*, zingt Psalm 42, *vestig je hoop op God, eens zal ik hem weer loven, mijn God die mij ziet en redt*. En *gaat mijn weg door een donker dal*, zo klinkt het in Psalm 23, *ik vrees geen gevaar, want u bent bij mij, uw stok en uw staf, zij geven mij moed*.

Ook Psalm 97, de psalm die wij vanmorgen open hebben liggen, is zo'n levenslied, vol menselijkheid, maar ook met verlangen naar de komst, het verschijnen van de Eeuwige, als koning! Een lied over vreugde en verzet, angst, verkeerde keuzes maken, trouw zijn.

In een midrasj, een Joods verhaal bij deze psalm, komt de aarde met een klacht bij God. De aarde klaagt tegen God: *De hemel is altijd dicht bij U, zij mag stralen en zich warmen in uw licht, maar ik als aarde ben ver van U verwijderd, de dood heeft hier vrij spel, ik ben verdrietig. Maar dan zegt de Eeuwige: huil maar niet, ik kom naar je toe, je zal het nog uitzingen van vreugde!*

Dit lied is waarschijnlijk geschreven toen het volk Israël ver van huis was, gevangen genomen, in ballingschap meegenomen naar Babel. Waar het volk zich afvraagt: Wat is er toch met ons gebeurd, dat wij hier zijn? Zal er ooit een eind aan komen, nieuwe tijd, bevrijding?

En dan opent dit lied, met een geweldige bemoediging: alleen de Eeuwige is koning! Op zijn komst, op zijn kracht mogen wij vertrouwen, ondanks alles. Zoals het zingt in dit lied: *U, Eeuwige, bent de hoogste op heel de aarde!* Het is een groots visioen: heel de aarde juicht, de bergen klappen mee in de handen, alle goden die wij mensen aanbidden buigen voor Hém!

Er is ook een teder, ontroerend beeld in deze psalm: *De Eeuwige zaait als koning licht voor de rechtvaardige en vreugde voor de oprechten van hart*. De aarde, en wij, haar bewoners, wij mogen verdrietig te zijn, daar is soms alle reden toe; wij hebben recht om in verzet te komen, tegen het onrecht wat ons, wat mensen wordt aangedaan, dicht om ons heen, ver weg op onze wereld. De tranen van de aarde en haar bewoners. Roepen tot God!

En dan toch de belofte, van de Eeuwige, dat Hij komt als koning om licht en vrede te zaaien, gerechtigheid voor wie het van Hem verwacht. Hij behoedt het leven van wie hem trouw zijn, tot in de dood.

Er is soms maar een heel klein beetje licht nodig om iets in het donker te kunnen zien. Een heel klein beetje licht, door een liedje, door een mens die meeleeft, door een woord, een blik, een bemoedigende arm, door mensen die in verzet komen, door liefde, door bevrijding. Lichtstralen van de Eeuwige, gezaaid in ons donker, in onze eenzaamheid, onze angst, ons verdriet.

Dat wij dit licht niet haten. Dat wij ons durven toevertrouwen aan deze goede Koning, zijn liefde, vrede en gerechtigheid. Dat zijn Koninkrijk kome, dat zijn wil geschiede in de hemel also ook op de aarde. Dat de Geest van de Eeuwige onze ogen opent om zijn lichtstralen in ons donker te zien, soms, even. Moge het zo zijn.